

Kortere anmeldelser

GUNNER LIND (red.): Kildeudgivelse og kildebennyttelse. Kildeskriftselskabet 1877-2002. København, Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie 2002, 112 sider, 50 kr.

Kildeskriftselskabet lever stadig, lød for ti år siden den lidt mistrøstige parole. I dag er selskabet en blomstrende virksomhed. Gunner Lind, i hvis formandskab blomstringen er indtrådt, tilskriver den beskedent, at antallet af aktive forskere er steget markant, hvilket har medført såvel øget udgivervirksomhed som øget salg, samt at prisen på bogtryk takket være ny teknologi er raslet ned. Selskabet markerede sin 125-årsdag ved at udgive dette udsøgte lille skrift, som udover formandens beretning rummer bidrag af seks prominente medlemmer.

Per Ingesman giver meget pædagogisk partiet som brugeren af historisk kilde materiale. En tilfældig rykkerskrivelse fra 1489 udnyttes som introduktion til kæmpeværket Repertoriet og de skatte, som studenter og forskere under Ingesmans kyndige vejledning kan grave frem. Også de gamle rotter, der troede, de færdedes hjemmevant i Repertoriets krinkelkroge. Ole Degn leverer selskabet en udsøgt kompliment, når han må forklare, at udgivelsen af Kancelliets Brevbøger faktisk forstås af Rigsarkivet, skønt det var selskabet, der for 125 år siden banede vejen ved at publicere Frederik I's og Christian III's registranter som sine første frugter. Heri ligger antagelig intet drama. Både den første udgiver, C.F. Bricka, og den formående Gehejmearkivar, A.D. Jørgensen, på hvis bud Kancelliets Brevbøger blev søsat i 1885, tilhørte den eksklusive kreds af selskabets stiftende medlemmer. Degn agerer meget overbevisende udgiveren, der indvier læseren i fænomenet formularbøger (nyt i hvert fald for den uvidende anmelder, selv om man nok anede et standardrepertoire bag de endeløse cancelliakter). Degn brillerer også som professor Tribini, når han jonglerer med hyldemetre og komplet uforståelige 1600-tals ord, som Kalckar ikke vil kendes ved, eller demonstrerer, hvorledes man på få sekunder trækker registre op af filer. Erling Ladewig Petersens glansrolle er åbenlyst den høje, akademiske cigarføring. Hvad, rigsrådet og Christian IV egentlig var uenige om på Antvorskovmødet den 13. februar 1618, drukner i latinske citater og de komplicerede lag af polemikken mellem Gram og Slange, men er også ganske underordnet. Vi er i åndernes rige, og man forbavses ikke det mindste, når Ladewig Petersen, skønt forlængst afdød (HT 102 s. 236-247), i en note averterer sin kommende bog om magtstat og godsdrift. Jens E. Olesen optræder med germansk grundighed som højlærd forelæser over temaet tysksprogede kilder til nordisk senmiddelalder. Nyttigt og solidt kraftfoder. Som kontrast fortæller Jørgen Steen Jensen den fantastiske historie om de polske ildsjæle, som ukueligt, selv i koncentrationslejren, holdt humanismens fane højt og faktisk i eksilet under kommunismen præsterede at udgive lange rækker af kilder også fra Rigsarkivet til Polens 1500-tals historie. Endelig er vi med Sebastian Olden-Jørgensens bidrag

nået til punchebordet, hvor gækken slås løs. Det jubilerende selskab må høre for, at det aldrig er blevet et sidestykke til *Monumenta Germaniæ Historica*, Olden-Jørgensen stiller temmelig respektløst spørgsmålstegn ved selve begrebet kildeudgivelse, men slutter dog – efter en nølende aksept, må vi forstå – med nogle fyndige pålæg, som vordende udgivere bør skrive sig bag øret.

Mikael Venge

Levende ord & lysende billeder. Den middelalderlige bogkultur i Danmark.

Katalog og Essays redigeret af ERIK PETERSEN i samarbejde med Lotte Philipson og Annette Damm. Udgivet af Moesgaard Museum og Det Kongelige Bibliotek 1999, 116 og 198 s., ISBN 87-7023-393-4 og 87-7023-395-0.

Publikationens to bind udgør dels et *katalog* til udstillingen på Moesgaard Museum (12/3-6/6 1999) og i Det Kongelige Bibliotek (15/9 1999-15/1 2000), dels en samling *essays* om fremtrædende enkeltværker og aspekter af tidens danske og europæiske bogkultur. Udstillingstemaet må siges at have været yderst velvalgt som Det Kongelige Biblioteks bidrag til Middelalderåret 1999 og derpå som åbningsfanfare ved bibliotekets egen indflytning i Den Sorte Diamant. For ingen andre dele af bibliotekets samlinger har vel en så umiddelbar fascination og appel som disse ærværdige håndskrifter med deres strålende farveillumination.

I betragtning heraf kan det godt undre, at der ikke har været nogen sådan præsentation af vore middelalderlige bogskatte siden 1952, da danske og svenske institutioner sammen arrangerede udstillingen *Gyldne Bøger* og udgav et godt lille katalog med samme titel. 1999-udstillingen var større anlagt. Ikke blot havde Det Kongelige Bibliotek igen suppleret de københavnske samlinger ved betydelige (og strengt nødvendige) indlån fra Sverige, der var også lånt ind fra adskillige europæiske biblioteker, fortrinsvis i Tyskland og Italien. Udstillingen levede dermed virkelig op til sit mål: for første gang nogensinde at præsentere den middelalderlige bogkultur i Danmark i hele sin bredde og udstrækning.

Kataloget præsenterer sig umiddelbart som en prægtig billedbog med én eller flere farvegengivelser fra de fleste af udstillingens 150 værker. Selv om der her ved afbildes en hidtil uset mængde skriftsider fra hele middelalderen, gælder hovedudvalget bogsider med tegning og farveillumination. De giver med deres lysende guld og klare mættede farver et overvældende og autentisk indtryk af den middelalderlige farveglæde, som andetsteds i middelalderåret kom til at fremstå som lidt af et postulat.

Men kataloget er mere end en billedbog. Det kan læses fra ende til anden takket være en sammenhængende disponering i to hovedafsnit. Det første, »Bøger i middelalderens Danmark«, fordeler disse under 12 overskrifter såsom »Historien og historieskrivningen«, »Gudstjenestens bøger«, »Klosterbøger« og »De ældste trykte bøger«. I andet hovedafsnit, »Middelalderens bøger i Danmark – 1700-tallets samlinger« er det gennemgående tema bevaringen med overskrifter som »Frederik Rostgaard«, »Arne Magnusson« og »Samlingen fra Gottorp Slot«. Selv om der her er tale om bøger uden middelalderlig dansk tilknytning, fremstår de alligevel relevante i sammenhængen, idet de er med til at tegne den fælleseuropæiske baggrund for bogkulturen.

De enkelte værker får en kvart til en spalte omtale efterfulgt af en litteraturliste, som man af og til kunne ønske sig lidt mere af. Når det gælder et pragt-